

JEGYZŐKÖNYV

A fiatal orvos és a társadalom

A Petőfi Kör vitája 1956. október 23-án
este 1/2 6 órakor az ELTE Gólyavárában

ELNÖK: Pataky István, Prágay Dezső

HAVASI LÁSZLÓ (*a kezében lévő Szabad Ifjúság című röpiratból olvassa*): Felolvasom a *Szabad Ifjúság* most megjelent külökiadását.¹ (*Hosszan tartó nagy taps.*)

„Miénk az utca! (*Éljenzés és taps.*) Az utcára vonulunk. Megbonthatatlan soraink szilárd akaratomkat, egységünket hirdetik.

Egy testvérnemzet felé száll ezreink üdvözlete. Rokonszenvtüntetés ez a mai.

Bem és Miczkiewicz népét, a személyi kultusz és a dogmák láncait lerázó Lengyelországot köszöntjük. (*Viharos taps.*) Üdvözlet a hősiesség lánglelkű városának, Varsónak! (*Hosszantartó nagy taps.*) Üdvözlet azoknak, akik a jövőt formáló küzdelmek élén haladnak: a *lengyel kommunistáknak, munkásoknak, diákoknak, ifjú barátainknak!* (*Taps.*) Meghajtjuk az elismerés lobogóját a lengyel nép előtt és magasra emeljük a lenini elvek, az igazi továbbhaladás lobogóját a magyar nép előtt.

Ez a felvonulásunk nemcsak Lengyelországnak szól. A nép Magyarországon is felemelkedést és teljes szocialista demokráciát akar. (*Viharos taps.*) Az utcára vonultunk – s nem akármiért. A pártért, hogy tisztán álljon előttünk és cselekedjék. A népért, amely forró tenni akarással, de higgadtan dönt sorsa felől.

Esztenődkön át sokat beszéltünk az egységről. De most – az utcai felvonulók serege – végre teljes szívvel gondolhat arra, hogy megvalósult a szocializmust kívánók egysége. Azok egysége ez, akik a jövőért kívánják levonni a múlt

¹ A *Szabad Ifjúság* a DISZ Központi Vezetőségének napilapja volt. A röpiratot a „szerkesztőség kollektívája adta ki a demokratizálásért és a szocializmusért küzdő ifjúság seregszemléjének napján 1956. október 23-án”. A szónok először a vezércikket olvasta fel, majd az Egyetemisták és Főiskolások Diáksajnálatjének Előkészítő Bizottsága felhívását. (Újraaközlés: 1956 a sajtó tükrében, október 22–november 5. Kossuth Kiadó, 1991. 15–16. o.)

tanulságait, azért, hogy a hibáktól megtisztult szocializmus épüljön drága hazánk földjén.

Azok egysége ez, akik a szocializmust építő országokkal együtt, de nem azokat utánozva, kéz a kézben a lenini önrendelkezési elv alapján kívánnak haladni a szocializmus széles országútján. *(Taps.)* Azok egysége ez, akik szemük fényeként óvják a magyar–szovjet barátságot, de az egyenlőség alapjaira helyezett barátságot. *(Hosszantartó nagy taps.)*

Olyan egység ez, amely biztosítja, hogy soha többé ne tűnhessenek fel Farkas Mihályok, Rákosi Mátyások. *(Viharos taps.)*

Miénk az utca! *De vigyázzunk, hogy miénk is maradjon. (Taps.)* Mert magunknak, ügyünknek súlyosan ártanánk és a sztalinistáknak használnánk, ha ma felülnénk bármilyen provokációnak. Lesznek talán, akik ki akarják ragadni ma kezeinkből a kezdeményezést, akik zűrzavart akarnak kelteni. Ezt minden erőnkkel meg kell akadályozni! *(Taps.)*

Félreértés ne essék: *nem* kerékkötőinket, a demokratizálás ellenzőit, *nem* a sztalinistákat, rákosistákat, hanem mindannyiunkat, a szabadon lélegezni kívánó nemzet célkitűzéseit féltjük a zavartkeltőktől.

Ez a tüntetés a lengyel elvtársak iránti szolidaritás jelképe. A lengyelek izzó lelkesedése, de méltóságteljes nyugalma is *legyen példa számunkra!* Higgadtan, erőnk tudatában vonuljunk!

Varsóban ez a nyugalom volt a diadal egyik záloga. Mi ugyanazért a célért harcolunk – ugyanúgy!” *(Taps.)*

„Fiatal munkás és paraszt barátaink!

Az egyetemi ifjúság baráti kezet nyújt felétek és kéri, hogy segítsetek közös céljaink egészében a magyar ifjúságot abba a megújító, országépítő munkába, amely hazánkban jelenleg kibontakozóban van. Azt akarjuk, hogy az esztergapadoknál, a földeken, az iskolák és egyetemek padjaiban, az íróasztaloknál dolgozó fiatalok végre igazi egységbe tömörüljenek.

Itt az ideje annak, hogy véget vessünk az ország minden kis falujában annak a fojtó nyomásnak, melyet Sztálin és Rákosi embertelen politikája kényszerített ránk. *(Taps.)*

Most, a viharos gyűlések tisztító tüzében zárjuk ki sorainkból azokat, akik gerinctelenül hajbókoltak a személyi kultusz és a durva önkény előtt. *(Viharos nagy taps.)*

Két feladat áll előttünk: először leszámolni a múlt hibáival, másodsor létrehozni saját ifjúsági szervezeteinket, amelyek érdekeinket képviselik, és képesek lesznek arra, hogy követeléseinket tűzön-vizen keresztülvigyék, és komoly átütő erőt képviseljenek a magyar politikai élet megújításában. Mi, egyetemisták létrehoztuk a MEFESZ-t, hozzátok ti is létre hasonlóképpen saját önálló szervezeteiket, amelyekben a ti hangotok hallatszik és végre a ti akaratotok érvényesül.

Mi ifjúsági egységet akarunk! Ne hallgassatok azokra a provokátorokra, akik ellenünk akarnak fordítani benneteket. Lássátok ezekben a sztalinista és jobboldali erők aljas provokációját. Ezek végső soron az ország romlására és anarchiára törekednek, hogy azután újabb diktatúra igáját rakják a nép vállára.

Küldjétek el megfigyelőiteket a folyó hó 27-i egyetemi diáksparlamentre és győződjétek meg elveinkről és célkitűzéseinkről.

Hozzátok létre és támogassátok saját, önálló szervezeteiteket!

Éljen az ifjúság eszmei és politikai egysége!

Az Egyetemisták és Főiskolások Diáksparlamentjeinek Előkészítő Bizottsága.”

(Egy hang: Olvassa a másik oldalt is, ahol a jelszavak vannak! – Derűltség.)

A jelszavak a másik oldalról:

„Éljen a magyar szabadság, éljen a haza! (Hosszan tartó viharos, szűnni nem akaró taps.)

Petőfi Sándortól négy sor:

„Két nemzet van egyesülve bennünk,
S mily két nemzet! a lengyel s magyar!

Van-e sors, amely hatalmasabb, mint

E két nemzet, ha egy célt akar?”

(Hosszan tartó nagy taps.)

A további jelszavak:

Lengyel–magyar barátságot, jólétet és szabadságot! (Taps.)

Szovjet–magyar barátság – egyenlőség alapján! (Nagy taps.)

Ifjúságunk így kiált: mutasson utat a párt! (Taps.)

Rákosikból elégünk, új pártvezetést nekünk! (Nagy taps.)

Ez az ügy a mi ügyünk, új pártvezetést nekünk! (Taps.)

Munkás, diák egyet akar: jöjjön velünk, aki magyar! (Nagy taps.)

Vesszen az önkény, éljen a törvény! (Nagy taps.)

Ne csináljunk mindent késve, Nagy Imrét a vezetésbe! (Nagy éljenzés.
Hosszan tartó viharos taps.)

A proletárdiktatúra marad mindig népünk útja!

Éljen a harcossal lenini párt – védje meg népünk szent igazát!” (Taps.)

Elvtársak! Ezek után engedjétek meg, hogy ismertessem a MEFESZ Építőipari Műszaki Egyetemi diáknagygyűlés határozatának 15 pontját. (Halljuk! Halljuk!)

1) Az összes szovjet csapatoknak azonnali kivonását követeljük Magyarországról a békeszerződés határozatai alapján. (Lelkes éljenzés és viharos, szűnni nem akaró taps.)

2) A Magyar Dolgozók Pártjában alulról felfelé titkos alapon új alap-, közép- és központi vezetők választását követeljük, ezek a legrövidebb időn belül hívják össze a pártkongresszust és válasszanak központi vezetőséget. (Éljenzés és taps.)

3) A kormány alakuljon át Nagy Imre elvtárs vezetésével (*éljenzés és nagy taps*), a sztalinista Rákosi Mátyást – aki első fokon felelős a közelmúlt bűneiért és az ország tönkretevéséért – hozzák haza, és állítsák a nép ítélőszéke elé. (*Úgy van! Úgy van! Nagy taps.*)

4) Nyilvános tárgyalást követelünk Farkas Mihály és társai bűnügyében. (*Taps.*)

5) Általános, egyenlő és titkos választásokat követelünk az országban több párt részvételével, új Nemzetgyűlés megválasztása céljából. (*Nagy éljenzés és taps.*) Követeljük a munkásság sztrájkjogának biztosítását. (*Nagy taps.*)

6) Követeljük a magyar–szovjet és magyar–jugoszláv politikai, gazdasági és szellemi kapcsolatok felülvizsgálatát és új rendezését politikai és gazdasági teljes egyenrangúság és az egymás belügyeibe való be nem avatkozás alapján. (*Nagy taps.*)

7) Követeljük az egész magyar gazdasági élet átszervezését, szakembereink bevonásával. (*Taps.*) Vizsgálják felül a tervgazdaságon alapuló egész gazdasági rendszerünket a hazai adottságoknak és a magyar népünk létérdekeinek szem előtt tartásával. (*Taps.*)

8) Hozzák nyilvánosságra külkereskedelmi szerződéseinket, a soha ki nem fizethető jóvátételek tényleges adatait. (*Derültség, tetszés és taps.*) Nyílt és őszinte tájékoztatást követelünk az ország uránérckészleteiről, kiaknázásáról (*Úgy van! Úgy van!*), az orosz koncesszióról. (*Úgy van! Úgy van! Hosszan tartó, nagy taps.*) Követeljük, hogy az uránércet világpiaci áron, nemes valutáért Magyarország szabadon értékesíthesse. (*Nagy taps.*)

9) Követeljük az iparban alkalmazott normák teljes revízióját, a munkások és értelmiség bérkövetelésének sürgős és alapvető rendezését. (*Taps.*) Kérjük a munkások létminimumának megállapítását. (*Taps.*)

10) Követeljük a beszolgáltatási rendszer új alapokra fektetését és a termékek ésszerű felhasználását. (*Taps.*) Követeljük az egyénileg gazdálkodó parasztok egyéni támogatását. (*Nagy taps.*)

11) Követeljük az összes politikai és gazdasági pereknek független bíróságon való felülvizsgálatát, az ártatlanul elítéltek szabadon bocsátását, rehabilitálását. Követeljük a Szovjetunióba kihurcolt hadifoglyok és polgári személyek azonnali hazaszállítását, beleértve a határon kívül elítélt foglyokat is. (*Hosszan tartó, nagy taps.*)

12) Teljes vélemény-, szólás- és sajtószabadságot, szabad rádiót követelünk és a MEFESZ-szervezet számára nagy példányszámú, új napilapot. Követeljük a meglévő káderanyag nyilvánosságra hozatalát és megsemmisítését. (*Tetszés és nagy taps.*)

13) Követeljük, hogy a sztálini zsarnokság és politikai elnyomás jelképét, a Sztálin-szobrot a leggyorsabban bontsák le és helyébe az 1848–49-es szabad-

ságharc hőseinek és mártírjainak méltó emlékművet emeljenek. (*Lelkes éljenzés és hosszan tartó nagy taps.*)

14) A meglévő, magyar népnek idegen címer helyett kívánjuk a régi magyar Kossuth-címer visszaállítását. (*Lelkes éljenzés és hosszan tartó taps.*) A magyar honvédségnek a nemzeti hagyományokhoz méltó új egyenruhát követelünk. (*Úgy van! Úgy van! – Hosszan tartó, nagy taps.*) Követeljük, hogy március 15-e nemzeti ünnep, munkaszüneti nap legyen. (*Nagy taps.*) Október 6-a pedig nemzeti gyászünnep és iskolai szünnap legyen. (*Taps.*)

És végül² a 15. pont: a budapesti műszaki egyetemek ifjúsága egyhangú lelkesedéssel nyilvánította ki teljes szolidaritását a lengyel és varsói munkásság és fiatalság felé, a lengyel függetlenségi mozgalommal kapcsolatban. (*Nagy taps.*)

PATAKY ISTVÁN elnök: Elvtársak! Ezt a mai estét nem a szokásos üdvözlésekkel kívánjuk kezdeni. Sokan vagyunk itt, akik szép útról jöttünk... fáradtak vagyunk egy kicsit és porosak... Akik nem voltak ott, azoknak kívánjuk, hogy nézzenek most minket, hogy valaha erre emlékezhesenek.

Engedjék meg tehát, hogy most nem az orvosi vita résztvevőit, hanem a bátran kiálló magyar ifjúságot üdvözljük ez alkalommal. (*Hosszantartó nagy taps.*)

Még egy kötelességem van, egy szomorú kötelességem. Be kell jelentenem, hogy Dabis professzor,³ a mi körünk munkájának lelkes támogatója meghalt.

Kérem az elvtársakat, hogy egyperces néma felállással áldozzunk emlékének. (*A vita résztvevői helyükről felállva áldoznak Dabis professzor emlékének.*)

Ezután átadom a szót Prágay Dezső elvtársnak⁴.

² [Szónok az eredeti példányban lévő 16. pontot nem olvasta fel]. (A gyorsíró megjegyzése.) A budapesti műszaki egyetemeken fogalmazott pontoknak számos változatát ismerjük. Az itt felolvasott kiáltvány leginkább az 1. sz. jegyzetben idézett gyűjtemény 16. oldalán közzétett röplap szövegével azonos: eltérés csupán annyi, hogy a szónok a 3. pontnál olvasta fel a publikált szövegben a 4. pontnál szereplő mondatot. A 16. pont elhagyása értelemszerű volt, mert abban a délutáni felvonulásra való részvételre szólítottak fel.

³ Dabis László (1891–1956) higiénikus, Kossuth-díjas budapesti egyetemi tanár, a Közegészségtani Intézet igazgatójának halálhírét az aznapi, október 23-i újságok adták hírül.

⁴ Prágay Dezső visszaemlékezéseit lásd többek között: *Orvosfiatalok a forradalomban*. Bakay Éva interjúja először a párizsi *Magyar Füzetek* 17. számában jelent meg (1986). Továbbá: 30 év távlatából. A Petőfi Kör utolsó ülése – az ún. „Egészségügyi vita”. *Bécsi Napló*, 1986. október; In: Balás Piri László: *Emberkéfében – 1956*. 1993. A kiadó megjelölése nélkül. 52–70. o. – Prágay Dezső interjú. Oral History Archivum, 352. sz. Készítette Bohó Róbert, 1991.

PRÁGAY DEZSŐ: Szeretettel üdvözöljük megjelent vendégeinket a Petőfi Kör nevében. Ezen mostani gyülekezetünknek tulajdonképpen az a célja, hogy néhány kérdést megvitassunk az egészségügy szempontjából.

Az értelmiség munkájának nincs egy izolált célja, hanem célja az, hogy a népet ilyen vagy olyan területen szolgálja. Az értelmiség problémái nem választhatók el általánosságban a nép problémáitól. Így az orvos problémája, vagy az egészségügy problémája sem, amely egészségügy tulajdonképpen semmi más, mint gondoskodás a dolgozó nép egészségéről.

Az egészségügyi munkában az orvos rendkívül sok nehézséggel találkozik, mert nagyon sok helyen megkötik a kezét és így nagyon sokszor előfordul, hogy olyan dolgokért is őt teszik felelőssé, amikről nem ő tehet. Fő célunk itt az, hogy megvilágítsuk azokat az akadályokat, amelyekkel a különböző területeken dolgozó orvos találkozik. Ezáltal elérjük azt, hogy tisztázódjék: meddig terjednek azok a területek, ahol tényleg az orvos a felelős, és melyek azok a területek, amelyekért a különböző intézkedéseket létrehozó szervek a felelősek. Minket természetesen az érdekel, hogy megvilágítsuk: hol és hogyan, és mit kell javítani.

Az előrehaladás érdekében fontos tehát, hogy a Petőfi Kör hagyományai szerint a hibákat felderítsék, és termékeny javaslatokat is terjesszünk be, ezúttal azonban azzal a kötelességgel – materialista alapon vagyunk –, hogy a hibákat, a téves lépéseket nem az oldja meg és nem az szünteti meg, ha agyonhallgatjuk őket, hanem a kérdéseket nyíltan feltárjuk és ezután – miután tisztába jöttünk a hibákkal – azokat kijavítjuk.

A vitában a súlypontot nyilván az egészségügyi szolgáltatások kérdése jelenti: az SZTK,⁵ a gyógyszerellátás kérdései, amelyek a legfájóbb pontot jelentik az egészségügy területén. Itt a vitán kell kiderülnie, mik azok a valódi és objektív nehézségek, melyek valóban fennállnak, mi múlik a rendelkezéseken, mit kívánnak a rendelkezések és velük párhuzamosan – mi a meztelen valóság.

Fontos a továbbiakban, hogy az értelmiségi párthatározatnak⁶ a valóságban is szerezzünk érvényt olyan értelemben, hogy az orvosnak adjuk meg azt a megbecsülést, amit munkája után megérdemel. Ne többet, de amit kell, azt meg kell tenni. Ne történhessen meg az, hogy nem szakembernek nagyobb tekintélye legyen egészségügyi szakkérdésekben, mint szakembereknek és különösen vidé-

⁵ Szakszervezeti Társadalombiztosítási Központ. Az ötvenes években a társadalombiztosítás valamennyi funkcióját a szakszervezetek vették át.

⁶ Az MDP Központi Vezetőségének határozata értelmiségi politikánk néhány kérdéséről. *Társadalmi Szemle*, 1956. 8. sz. 29–41. o. – A határozatot széles körű sajtóvita követte. (Losonczy Géza: Az értelmiségi határozat. *Művelt Nép*, 1956. szept. 2.; Friss István: A Központi Vezetőség júliusi határozata alapján..., *Szabad Nép*, 1956. szept. 16.; Losonczy Géza: Értsük meg egymást. *Szabad Nép*, 1956. okt. 11. stb.)

ken az orvost vagy a pedagógust, ha meg is kérdezik, azt csak látszatra tegyék. Vegyék őket jobban emberszámba, sőt szakemberszámba. Ők vállalják ezt a munkát; akarják és várják, hogy így vegyék őket.

A vitában a továbbiakban feltétlenül teret kell nyernie az orvosképzés és az orvosi továbbképzés problémájának is. Rendkívül sok a tennivaló ezen a téren.

Elég, ha csak arra gondolunk, hogy az egyetemi reformok az utóbbi tíz évben egymást érték, és ma sem állítható, hogy ezen a téren rendbe jöttünk volna.

Nagyon sok nehézséget okozott az, hogy nem próbálták meg a szakmai és nem szakmai tárgyak helyes arányát megállapítani egyetemeinken. Sok kárt és nehézséget okozott a kritikátlan másolás és határozottan sok nehézséget és kárt okozott a kozmopolitizmus rugalmas gumifogalmával való visszaélés, és ennek folytán kihagytuk az európai, sőt világhírű magyar orvostudomány nagyszerű hagyományait. E földön melyik más állam karolja fel a magyar orvostudomány nagy múltját, nagy értékeit, ha nem éppen Magyarország? Erre vár az orvostársadalom, erre vár ifjúságunk is.

A mai vitán nyilván teret kell engedni még néhány fájó pontnak, és ezek közül meg kell említenem a rehabilitáció kérdését, valamint a továbbiakban azt, hogy a szakszervezeteknek eddigi munkássága nem azt mutatta, hogy a szakszervezet a népért van. Ki kell mondani azt, hogy a szakszervezet választott vezetőinek kötelessége, hogy a dolgozók érdekeit védjék, és semmiféle porhintéssel nem lehet menteni, ha nem ezt csinálják.

Minden kérdést feltétlenül elvi vonatkozásban igyekezzünk előtárni – a Petőfi Kör hagyományaihoz híven, és minden egyes alkalommal ne késlekedjünk azzal, hogy a hibákra rámutatva, a problémákat felvetve, mi is a helyes útra mutassunk rá.

Persze a tények mellett nem lehet szó nélkül elmenni, s amikor a személyes felelősség kérdése felmerül, ott sem szabad szó nélkül elmenni, és minden esetben úgy csináljuk ezt a felelősségfelvetést, hogy rámutassunk a kiútra is.

A továbbiakban engedjék meg, hogy a jelen helyről üdvözljük a csepeli József Attila Kört innen, abból az alkalomból, hogy megalakult. A csepeli József Attila Munkás Körnek a továbbiakban jó munkát és sok sikert kívánunk. (*Taps.*)

PATAKY ISTVÁN: A vitát megnyitom. Engedjék meg, hogy a vita bevezetőjeként felolvassam Román elvtárs egészségügyi miniszter⁷ átiratát. (*Halljuk! Halljuk!*) Ez Román elvtárs átiratának rövid összefoglalása lesz. Engedjék meg, hogy az egészségügyi miniszter felhatalmazása alapján bejelentsem:

⁷ Román József (1908–1970) orvos, 1955-től 1956. október 24-ig egészségügyi miniszter, 1959-től haláláig a László Kórház igazgató főorvosa.

1) Az oktatásügyi minisztérium által javasolt intézkedéseket, melyek a felsőoktatási intézményekre vonatkoznak, egészükben is, az orvostudományi egyetemek számára is kötelezőnek tartjuk. (*Taps.*)

2) Ebből a célból november első napjaiban a miniszter összehívja az egyetemek vezetőit és az ifjúság képviselőit, hogy a felmerülő kérdéseket megbeszéljék és rendeletek születhessenek meg ezekből a programokból; be kívánjuk vezetni a fakultatív oktatást, a fakultatív vizsgákat, amelyeket az egyetemek a saját hatáskörükben oldanak meg. Meg kell szüntetni az óralátogatások ellenőrzésének eddigi adminisztratív rendszerét, fel kell oldani a túlzott...⁸

ÁKOS KÁROLY: Tisztelt hallgatóság! Fiatal orvosok problémái kerülnek szóba, s meg szeretném ragadni az alkalmat, hogy ezzel kapcsolatban – a Petőfi Kör szellemének megfelelően – néhány kényes kérdéstről nyíltan beszéljek.

Az első kérdés, amivel foglalkozni szeretnék, az orvosi munka megbecsülése. Nem fogok sok szót fecsérelni az orvosok anyagi helyzetére, mert ez a legegyszerűbb része ennek a problémának. Mindenki tudja, hogy az orvosi fizetések alacsonyak, különösen az intézetekben, s szinte természetesnek számít, ha például a röntgenorvosok két állást kényszerülnek vállalni, pedig tudják, hogy sugárártalmat szereznek maguknak vele. Az alacsony fizetések persze arra kényszerítik az orvosokat, hogy forszírozzák a parasolventiát⁹, ami megalázó az orvosra, és gyanakvást kelt a betegben, vajon megkapja-e a szükséges kezelést.

Az intézeti orvosok fizetése még alacsonyabb, ha figyelembe vesszük, hogy az inspekciózás nem számít túlórázásnak. De ismétlem, nem akarok az anyagi kérdésekkel foglalkozni, minthogy az orvosok előtt közismert, s ha az ember a fizetések kérdését veti fel, végeredményben mindig ugyanoda lyukad ki: az általános bérszintre, mely alacsonyabb országszerte a legtöbb dolgozóénál. A bérrendezés – elfogadom – olyan költségvetési terheket jelent, hogy csak fokozatosan lehet megvalósítani. Ami azonban nem ilyen közismert, legalábbis kevés szó esik róla – az az orvosi munka előfeltételeivel kapcsolatos következő tény.

Sokat halljuk, hogy nálunk sok az orvos. Európai viszonylatban is előljárunk az ezer főre eső orvosok számát illetően. Ha azt halljuk, szinte sajnálkozunk például a nyugat-európai népeken (*derültség*), milyen rossz lehet a közegészségügy náluk, ha nálunk, ennyi orvossal ilyen, amilyen. (*Derültség.*) Csak-hogy olyankor, mikor az orvosok arányszámával hencegünk, nem szoktuk emlegetni a kórházi ágyak számát és még kevésbé szeretünk beszélni az egészségügyi dolgozók számarányáról, képzettségéről (fizetésüket nem is említve).

⁸ A gépirat néhány sora itt hiányzik.

⁹ Hálapénz.

A mi egészségügyi szolgálatunk olyan hadsereg, melynek sok a tisztje és kevés a közlegénye. Test nagy fejjel és csenevész végtaggal. Egészen különös helyzet ez, mert éppen a legnehezebb oktatási feladatot adó területen, az orvosok képzésében állunk számszerűen jól, s könnyebb feladatot jelentő problémákkal nem birkóztunk meg az egészségügyi közép- és alsó káderek biztosításával.

Ez a helyzet annyiban kedvező, hogy hamar lehetne javítani rajta, ugyanakkor élesen rávilágít – mennyire fonák helyzetben van népegészségügyünk. Céltudatos, határozott lépésekkel nálunk roppant gyorsan nagy eredményeket lehetne elérni, s mégis az az ember érzése, hogy egy helyben topogunk. Kórházaink rendkívül zsúfoltak, a rendelőintézetek forgalma igen nagy, s a betegellátás színvonala emiatt nem kielégítő.

Az orvosi munka fő problémája, az orvosi létszám kisebb gond, nagyobb a kórházak és az egészségügyi személyzet hiánya. Mit jelent ez? Jobban kihasználhatnók megfelelő segítség biztosításával meglévő kórházainkat is, ha biztosítanók az intenzívebb orvosi munka feltételeit.

E helyett mi történik? Az orvosi munka adminisztratív ellenőrzése nőtt, az orvosok a gyanakvás légkörébe kerültek, „bűnös orvosokról” olvashattunk az újságban. Orvosok ártatlanul börtönbe kerültek, volt, aki akasztófára is¹⁰.

Vagyis: miközben a magyar egészségügy szervezeti felépítése volt a hibás, kevés volt a kórházi ágy, különösen kevés a képzett egészségügyi személyzet, rosszak a fizetések, a kormány nemcsak az orvosok nyakába rakta ezeknek a fogyatékoságoknak a terheit, hanem ráadásul még az orvosokra hárította érette a felelősséget is.

Mindez ideológiai megalapozást kapott az értelmiségellenség légkörében. Régi és új értelmiségről hallottunk s arról, hogy az értelmiség nem tartozik a dolgozó népbe. Éveken át folyt s ma sem ért még megnyugtatóan véget a nép két részének, az egyszerű és értelmiségi dolgozóknak egymással való szembeállítás. Holott éppúgy nem lehet általában ellentét egy szocializmust építő ország értelmisége és népe között, mint a kormány és a technika között. Ezek az ellentétek mesterségesek s éppúgy hozzátartoznak egyes néptől rettegő vezetőknél a divide et impera elv érvényesítéséhez, mint például az antiszemitizmus.

Az orvosokat körülvevő gyanakvás légkörében sok kárt szenvedett a magyar nép egészségügye.

Sajnálatos, hogy az egészségügyi statisztika adatait egy érthetetlen éberség eltitkolja a nép, az orvosok előtt. Pedig Lenin világosan megmondta, hogy a szocializmus nyílt számvitel nélkül nem képzelhető el. Minthogy azonban nincs

¹⁰ Szovjet mintára Magyarországon is számos koncepció perben ítélték el orvosokat hamis vádak alapján. 1953 elején letartóztattak néhány zsidó orvost is.

és nem lehet áttekintésem az egészségügy titokban tartott tényei felett, csak impresszióim alapján állítom, hogy az távról sem felel meg „a legfőbb érték az ember” unos-untalan hangoztatott jelszavának.

Nem is felelhet meg. Az orvosok iránti általános gyanakvás légkörében nem érvényesülhettek az orvostudomány követelményei. Az Országos Közegészségügyi Intézet szakemberei például évről évre hiába követelték, ne engedjék emberi ürülékkel trágyázni a veteményeskerteket. De erősebb volt a pénzügyi érdek: az ürüléket forgalomba hozó vállalat nyeresége fontosabb volt, mint a bélféregfertőzés terjedése.

Ha az orvostudomány követelményei érvényesülhettek volna, nem csináltak volna kórházaink hallatlan zsúfoltsága mellett – kórházból évekre pártiskolát és nem állana rendeltetésileg jelentős mértékben felhasználatlanul a Kútvölgyi Kórház, mint megkülönböztetett állampolgárok szanatóriuma.¹¹ (*Taps.*)

Orvosi szempontok érvényesülése esetén elképzelhetetlen lett volna, hogy miközben évről évre ijesztően nő a gyermekbénulásos esetek száma az országban, racionalizálják azt az orvost¹² Dr. Földes Pál, aki elsőnek izolálta a Heine-Medin törzseket.¹³ (*Úgy van! Úgy van! Nagy mozgás.*)

Ha valóban becsületes, az orvosi hivatás és a nép érdekeit néző orvosok irányítanak a magyar egészségügyet, nem kerülhetett volna sor az emberi méltóságot annyira lábbal tipró, a gyermekek életkörülményeivel abszolúte nem számoló Ratkó-féle abortusztörvény¹⁴ meghozatalára és alkalmazására. (*Taps.*)

Kell-e még a példákat szaporítanom? Kell-e beszélnem a lakásegészségügyről, a köztisztaságról, az iskolák zsúfoltságáról, tantermeink méretéről, a Cs-lakásokról¹⁵ stb., stb., hogy megindokoljam, miért alakult ki bennem az a vélemény, hogy nem orvosi szempontok érvényesültek a mi közegészségügyünk területén, hanem dilettánsok szempontjai és akarata. Pedig leszögezhetjük: ha nem orvosi szempontok döntenek, az egészségügy nem válhat népegészségüggyé.

¹¹ A Kútvölgyi Úti Kórház az ötvenes években a párt- és állami vezetők számára fenntartott intézmény volt. Ez a jellege 1956 után is fennmaradt, bár fokozatosan bővült az ott ellátásban részesülők köre.

¹² A „racionalizált” kutató: Dr. Földes Pál.

¹³ Gyermekbénulás, a központi idegrendszerre ható bénulásos fertőző betegség, ellenszerét az ötvenes években A. B. Sabin fedezte fel. Magyarországon igen magas volt a morbiditása az 1956-ot megelőző években.

¹⁴ A Ratkó Anna népjóléti, illetve egészségügyi miniszter (1949–1953) nevéhez fűződő abortusztörvény, amely szigorúan megtiltotta a művi vetélést és súlyos börtönbüntetéssel sújtotta mind a műtétet végző orvost, mind a terhességét megszakító anyát.

¹⁵ Csökkentett értékű lakás. Az egyre elviselhetetlenebb lakáshiányt korszerűtlen, fürdőszoba és egyéb felszerelés nélkül építendő lakásokkal kívánták volna enyhíteni.

Szerintem itt az ideje, hogy ne csak a mindent feketének feltüntető gyalázkodás hangján beszéljünk a Horthy-korszak egészségügyéről sem. Biztos, hogy az nem volt a nép egészségügye. Biztos, hogy nagyon kevés pénzt költöttek az egészségügy fejlesztésére. Bár Budapesten a harmincas években olyan kórházak épültek, mint a Koltói, Kútvölgyi Úti, Tétényi Úti, Királyhágó Utcai Kórház.¹⁶ Johan Béla¹⁷ egy parányi hivatal élén is – vagy éppen azért? – (*Élénk felkiáltások: Éppen azért!*) céltudatos, határozott egészségügyi szervező volt. Mintaszerű például, amit a diftériajárvány megfékezése terén vagy a Zöldkereszt-mozgalomban¹⁸ az akkori egészségügy tett. S ha az ember olvassa Johan Bélának, az akkori egészségügy vezetőjének őszinte, a hibákat nyíltan feltáró könyvét, akaratlanul összehasonlítást tesz a mai, a hibákat eltitkoló, elkendőző, megalkuvó egészségügyi vezetéssel, s az összehasonlítás után nem a mai vezetők előnyére üt ki.

Mostanában sok szó esik a fehér lapról, a rehabilitációról. (*Közbeszólások: Csákány!*¹⁹ – *Élénk derűltég.*) Tömött sorokban jelentkeznek a rehabilitációt igénylők. Véleményem szerint a rehabilitáció fő kérdése, hogy állítsuk helyre a szakma, az orvostudomány becsületét, tekintélyét. (*Taps.*)

A személyi kultusz korszakában háttérbe szorították az orvosok rangját az egészségügy kérdésében. Nem az orvostudomány szava döntött, hanem egyéb szempontok. A nép vagyonának értelmetlen, lehetetlen tervekre való eltékozlását összekötötték az egészségügyön való bűnös takarékossgal. A napi politika efemer szempontjai érvényesültek gyakran a személyi kiválasztásban, s nem a szakma, a tudomány érdeke, és így tovább. Nyíltan kell beszélmem arról az orvospolitikáról, amit az elhunyt Weil Emil, mint az orvosszakszervezet vezetője

¹⁶ A „Koltói”, a VIII. kerületi Fiumei úton álló jelenlegi Országos Traumatológiai (Baleseti) Intézet neve volt Koltói Anna után, a XI. kerületi Tétényi Úti Kórház ma Szent Imre Kórház, a Királyhágó utcában a honvédség tisztikórháza működik.

¹⁷ Johan Béla (1899–1989) egészségügyi szervező, patológus, egyetemi tanár, a Belügyminisztérium egészségügyi csoportvezetője, a korszerű magyar egészségügyi szolgálat megszervezője. *Gyógyul a magyar falu* című könyve (1939) a magyar szociálpolitika alapvető műve. Az általa alapított Országos Közegészségügyi Intézet a rendszerváltozás után nevét vette fel.

¹⁸ Az 1920-as évek végén alakult egészségvédelmi mozgalom, amely munkáját a szegény falvakra, iskolákra, az otthon fekvő súlyos betegekre és tüdőbetegek gondozására összpontosította. Tevékenységét 1941-ben belügyminiszteri rendelet szabályozta.

¹⁹ Vö. Dr. Csákány György: Mi lesz az orvosok rehabilitációjával? *Népszava*, 1956. szept. 14. 3. o. A szerző, mint az orvosszakszervezet egyik vezetője, felelősnek érzi magát a törvénytelen ségekért, cikkében kiemeli a szociáldemokrata orvosok üldözését, leírja, hogy mintegy 50-60 munkásmozgalmi múltú orvost váltottak le, mert azok liberálisan értelmezték az abortusztörvényt, és szerinte túl sok pénzt követeltek az egészségügy számára.

követett. Csákány Györgynek a *Népszavában* írt cikkével²⁰ kapcsolatban a hozzászólók elmondták róla és rehabilitációról alkotott véleményüket. Sokan ma úgy látják – mint e levelekből kitűnik –, hogy az Orvosszakszervezet hibáiért egyedül ez a kör felelős és Weil elvtársra valahogy úgy emlékeznek, mint aki tehetetlen rabja volt e köréje csoportosult társaságnak.

Én 1946-tól 1948-ig az orvosszakszervezet belső, függetlenített munkatársa voltam, s ezért közvetlen tapasztalatból beszélek. Nem akarok egyenlőségi jelet tenni Weil elvtárs és közvetlen munkatársai közé, ez nem is volna igazságos. Mégis el kell oszlatnom egy illúziót. Weil Emil²¹ maga választotta ki munkatársait, maga vezette az ügyeket, s én például Weil Emil orvospolitikájával kerültem szembe, nem Csákányéval, mikor elhagytam a szakszervezetet. Weil elvtárs ugyan párttemetést kapott, de ez éppoly kevésbé győz meg arról, hogy az általa képviselt elvek és gyakorlat mindenben helyes volt, mint a tízesztendős börtönbüntetés. Az ember lassankint rájön, hogy évtizedes börtönbüntetés sem garancia arra, hogy valaki egész életében helyesen viszi a dolgot. (*Nagy taps.*)

Persze Weil Emil elvtárs nem tett egyebet, mint következetesen vitte azt a vonalat, ami akkor a párt hivatalos vonala volt. Híven végrehajtotta a pártközpont utasításait, ebben állt orvospolitikája.

Ez az orvospolitika előtérbe helyezte a párt napi politikáját, hibásnak bizonyult téziseit különösen az osztályharc élesedéséről²² – elébe helyezte az egészségügynek és az orvostudománynak. Ezen az alapon kitesztáltak az állásukból kiváló szakembereket is. Persze, cikkében Csákány összekeveri a kiváló szakembereket ért jogtalan sérelmeket egészen más kvalitású emberek ügyével. (*Közbeszólás: Finoman mondta! – Derűltség.*) A rossz értelemben vett orvospolitika ugyanakkor magas pozíciókba vitt arra kevésbé alkalmas helyezkedőket is. Persze kerültek becsületes és kiváló emberek is az őket megillető helyre eközben. Ez az orvospolitika hamis disztinkciót vezetett be, nem az egészségügy szemszögéből ítélt, hanem egy szektánsan felfogott pártérdekből. S hiba hibát szül. A sekélyes harchoz támadtak sekélyes ellenfelek is. Így történhetett meg, hogy vezető

²⁰ Lásd a 19. sz. jegyzetet.

²¹ Weil Emil (1897–1954), orvos, szociáldemokrata, később az illegális kommunista párt tagja és a magyarországi pártapparátus vezetője, 1936-ban kilenc évi börtönre ítélik, 1945 után az orvosszakszervezet főtitkára, képviselő, 1951–1953 között washingtoni követ, majd egyetemi tanár. Halálakor a *Szabad Népből* Horváth Márton írta a nekrológot, temetésén megjelent a legfelső pártvezetés és a kormány számos tagja.

²² Utalás Sztálin hírhedt tételére, amely szerint a szocializmus győzelme után tovább éleződik az osztályharc a munkásosztály és a volt elnyomó osztályok között. A harmincas években megfogalmazott tézis „indokolta” a sztalinista terrort és a rendszeres tisztogatásokat a szovjet társadalomban és a kommunista pártban.

beosztásba került – mint egy rendelőintézet igazgatója – a kommunista orvoscsoport egyik ékessége, egy diplomátlan álorvos és a szociáldemokrata orvoscsoport védelmében főorvosi rangba került egy vasutas. (*Gúnyos derültség.*)

Kell-e több példa? Az elvtelen, szektáns személyi harcoknak mindenütt alárendelték az orvosi hivatást és az orvostudomány szempontjait, miközben a közélet zengett a különböző állásokért folytatott pártharcok csatakiáltásaitól, elsikkadtak az orvostudomány szempontjai.

Véleményem szerint a viharok nem valóságos problémák körül kavarogtak, hanem többnyire klikkharcok voltak. (*Úgy van! Úgy van!*) S e küzdelmek résztvevői többnyire nem a nép egészségügyét, nem az orvosi hivatást, nem az orvostudomány szempontjait nézték, hanem üres szalámitaktika folyt állásokért, pozíciókért.

Hogy ebben a harcban sok jószándék és becsületes törekvés is volt – nem lehet kétségbe vonni. De a pokolba vezető út – mint ismeretes – jó szándékkal van kikövezve. (*Derültség.*) Az idők távlatából kétségtelen, hogy nem az volt a helyes út, mely az orvosokat népnevelésbe, házi agitációba, faliújságba, *Szabad Nép*-előfizetés-gyűjtésbe fogták be elsősorban (*taps*), hanem azoknak volt igazuk, akik az orvos helyét a betegágy, a műtőasztal mellett és a laboratóriumban jelölték ki.

Nem azt mondom ezzel, hogy az orvos ne politizáljon. Igenis, szükség van rá, hogy az orvos megmondja a véleményét. De nem az az érdekes, legalábbis nem különösen érdekes, mint Pityi Palkó véleménye – amit az orvos általános kérdésekről mond, hanem az, amit szakemberként az egészségügy kérdésében hangoztat. Az orvos mondja meg a véleményét, az orvos véleményét meg kell hallgatni és sokkal komolyabban kell venni az egészségügy kérdéseiben, mint pénzügyminisztériumi és tervhivatali funkcionáriusokét vagy hadtáparancsnokokét. (*Derültség és taps.*) Rehabilitálni kell, de nem rosszemlékű, levitézlett vagy ezután levitéztlendő orvospolitikusokat, hanem rehabilitálni kell a szakembereket, az orvosi hivatást, az orvostudományt! Ne a Csákányok követeljék a Csákányok rehabilitációját (*élénk derültség és taps*), s ne a nem kevésbé szektáns Farkas Istvánok tiltakozzanak ellene! (*Taps.*)

Az orvosi kérdést át kell vinni a szólamok, a házi agitáció területéről az eleven munka, a népegészségügy területére.

Javaslatom:

1) Nyílt fórumot! Közzé kell tenni és folyamatosan publikálni kell az egészségügy tényleges adatait. (*Taps.*) Minden eredményes munka előfeltétele a helyzet valóságos ismerete. (*Taps.*) A statisztikai adatokat, minden adatot hozzáférhetővé kell tenni. (*Taps.*)

2) Dilettánsok, orvospolitikusok helyébe kipróbált jó szakembereket kell a néhány legfontosabb vezető helyre tenni. (*Taps.*) Csak a legfontosabb posztokon

van szükség személycserére. Elsősorban a miniszterre és a miniszterhelyettesekre gondolok. (*Élénk éljenzés és taps. Egy hang: Rektorcserére is gondolok! – Nagy taps. – Egy másik hang: És az Akadémia! – Nagy taps.*)

Mindenki egyetért: lehetetlen, hogy a fehér lap²³ menlevelévé váljon a legkipróbáltabb szektásoknak, opportunistáknak. Eleget kísérleteztünk mindenféle homályos süllyesztőkből felbukkant figurákkal. (*Nagy taps.*) Persze, a jó szakembereknek hatáskört is kell adni, nemcsak nagy fizetést. Véget kell vetni annak a módszernek, amely minden döntést a legfelsőbb vezetés számára tart fenn, mint például az április 4-i DISZ-ünnep műsorát a központi vezetőség titkársága hagyja jóvá. Olvastam – és örömmel olvastam – a *Népszava* beszámolóját az egészségügyi szakszervezet vezetőségi üléséről,²⁴ amely sok kérdést nyíltabban és helyesebben vet már fel, de – és ez nagyon fontos – nem követeli és ezért még nagyobb nyomattal kell itt a Petőfi Körben követelni az egészségügy demokratizálását, szakemberek demokratikusan választott csoportjainak, fiatal orvosoknak az orvos-egészségügyi szakemberek plénumain döntő beleszólást az egészségügybe. Demokratizmus nélkül nincs rá biztosíték, hogy a szép szavak szép szavak, a szép ígéretek pusztá ígéretek ne maradjanak.

Ha a szakemberek, a jó, kipróbált szakemberek jutnak szóhoz, ha a gyanakvó, az örökké bizalmatlankodó bürokrácia megszűnik – akkor érvényesülnek majd az orvosok törekvései az új szocialista népegészségügyünkben.

Beszéljünk azonban nyíltan egy kényes kérdésről. Ha valakinek idáig volt valami értelmes javaslata – mi történt vele? Sokszor nem volt elegendő erő, hogy megvalósulhasson. Miért? Mert nem állott mögötte erő, a demokratikus közvélemény ereje. A legjobb szakember is elbukhat, ha nem támogatják, de akkor is, ha nem ellenőrzik!

De ki támogassa és ki ellenőrizze? A nép: az orvosok és nem orvosok tömege. Ezért az én két javaslatom elválaszthatatlan egymástól. Hagyjuk a jó szakembereket szóhoz jutni, de ugyanakkor követeljük az egészségügy teljes nyilvánosságát.

Nagy kár volt például elsorvasztani a szakcsoportok, szakemberek demokratikusan választott kollégiumának az életét. Igenis, szóljon bele a szemészszakcso-

²³ Gerő Ernő Rákosi leváltása után meghirdette a „tisztá lap” politikáját. A „fehér lap” hihetőleg erre utal.

²⁴ A *Népszava* aznapi, 1956. okt. 23-i száma számol be a orvos-egészségügyi szakszervezet október 19-i üléséről (5. o.). Az ülésen Román József miniszter tartott beszámolót. Egyebek mellett bejelentették dr. Kuti Gyula, Bazsik Renáta, Dr. Kálmán Andrásné, Oszkó Gyuláné, Pusztá Györgyné és mások rehabilitációját. Külön foglalkoztak Sántha Kálmán rehabilitációjával, és közölték, hogy Horai Gusztáv, Horányi Béla, Klimkó Dezső, Melly József és Zinner Nándor visszakapták egyetemi tanári címüket.

port minden szemészeti kérdésbe, bíráljon és javasoljon a szakemberek demokratikusan választott s ne felülről kinevezett plénuma minden szakmai kérdésben. (*Taps.*)

Ha nyíltan felvetjük a bajokat, szükségleteket, ha hagyjuk a szakemberek álláspontját érvényesülni, ha elsősorban az orvosi közvélemény ellenőrzésére és támogatására bízunk az egészségügyet, akkor az egészségügy valóban a nép egészségügyévé, szocialista egészségüggyé fog válni. (*Taps.*)

PATAKY ISTVÁN elnök: Elvtársak! Be kell jelentenem, hogy a továbbiakban tényleg ragaszkodni kívánunk az öt perchez, mert e percben huszonkilenc jelentkező van már.

Egy kérdést kapott az elnökség. A kérdés így hangzik: „Igaz-e, hogy Román miniszter elvtársat felkértük az egyik vitavezetőnek?” (*Zaj.*)

A válasz a kérdésre: igaz! (*Zaj. Élénk felkiáltások: Miért nem jött el?*)

Ha igaz – folytatódik a kérdés –, mivel indokolta, hogy nem vállalta? Válasz: nem indokolta meg. (*Zajos felkiáltások: Pfuj! Mondjon le! – Nagy zaj.*)

A következő felszólaló Molnár György elvtárs. Utána következik dr. Hatos György elvtárs, őt követőleg Hribár Ljubica elvtársnő.

MOLNÁR GYÖRGY: 1945-ben az orvos szakszervezet vette kézbe a szétzilált egészségügyi hálózatot, és módszereiben rövidesen éreztetni kezdte élettelen, ovosellenes beállítottságát, s emellett a legutóbbi évekig kitartott. Összejöveleink és lapjának hasábjain még kíméletlenebbül és még dogmatikusabban, mint a napisajtó, tárgyalta és támadta azokat a jelenségeket (Rajk-ügy, bíróságok által elítélt orvosok ügyei, szociáldemokrata orvosok ügyei), melyeket a Rákosi-vezetés idején támadni célszerű volt.

1945-ben a Rókus Kórházban mint segédorvos dolgoztam. Ekkor történt, hogy a szakszervezet segítségével ott vezető szerephez jutott Wolff Károly²⁵ kebelbarátnője és volt titkárnője: Zalka Ödönné, aki működését azzal kezdte, és hasonlóképpen folytatta, hogy két műtét között levezényelte a kórház orvosait a konyhába zöldborsót pucolni. (*Élénk derűlttség és zaj. – Több felkiáltás: Így volt!*) Röviddel ezután megkezdődött a közkórházaknál az új központi igazgató, a MONE²⁶ agytrösztjébe (Burger, Pézi, Orsós közé) tartozó Zalka professzor²⁷

²⁵ Wolff Károly (1874–1936), politikus, a Keresztény Községi Párt parlamenti képviselője.

²⁶ Magyar Orvosok Nemzeti Egyesülete.

²⁷ Zalka Ödön (1897–1957), a Rókus Kórház kórboncnoka, majd igazgatója, 1949-től egyetemi tanár.

rémuralma, akiről Meltzer professzor azt írta egy cikkében, hogy malignitása²⁸ jóval felül múlja a basocelluláris rákét. (*Élénk derültség.*) Mindez sötét jövő előszelét érezte, ami be is következett.

Az orvosszakszervezet átalakult a heterogén összetételű orvos-egészségügyi szakszervezetté,²⁹ magában egyesítve a kórházi kazánfűtőtől és szakácsnőtől a professzorig – az egészségügy minden dolgozóját. A szakszervezet népszerűtlensége ezekben az években az orvosok széles tömegeiben példátlanul nagy volt. (*Élénk felkiáltások: Lassabban, nem értjük!*) Tehetségtelensége pedig olyan ügyekben, ahol az orvosok helyzetét javítani lehetett volna, közismert volt. Mint érdekvédelmi szerv, tekintélye a nullával volt egyenlő. Kapcsolatuk a hozzájuk tartozó dolgozókkal igen laza volt, kivéve, ha valami céljuk volt a dolgozókkal: felajánlás, kölcsönjegyeztetés, ötven és száz forintos bélyegek megvásároltatása székházrenoválás céljából.

Közben hibát hibára, bűnt bűnre halmoztak. Miközben állandóan azt hangoztattuk, hogy legfőbb érték az ember, az egészségügy valójában minden más rezort végén kullogott, ami az anyagi ellátottságban is megnyilvánult. Márpedig pénz nélkül korszerű egészségügyet csinálni nem lehet. Ha az igényelt és szükségesnek tartott költségvetési keret 25 százalékát kaptuk, akkor annyiból csináltuk az egészségügyet – és olyan lett az eredmény is. Képtelenek voltunk megjavítani a kórházkultúrát, a kórházi étkezést, emelni az ápolószemélyzet számát. Az egészségügyi dolgozók fizetése már kezdettől fogva alatta van minden más ipari bérezési ágaknak. Összefügg ezekkel a kérdésekkel az, hogy megfelelő színvonalú képviselője az egészségügynek a parlamentben sohasem volt. Sohasem biztosítottak az egészségügyi dolgozók számára, az önkényesen kijelölt kivételesektől eltekintve – lehetőségeket külföldi tanulmányútra, tapasztalatcserére, illetve ehhez devizát, még olyan arányban sem, ahogyan erre más foglalkozási ágakban lehetőség volt. Még most a legutóbbi időkben is lényegesen hátrányosabb helyzetben vagyunk másoknál ezen a téren. Mindig sok volt a panasz az orvosok gépkocsival való ellátása terén. Nem harcoltak megfelelő tervszámokért, s emiatt 1952-ben infernális³⁰ jelenetek zajlottak le az Egészségügyi Minisztériumban. Hogy a vidéki szükségletet kielégíthessék, elvették az egyszerű orvos gépkocsiját akkor is, ha az peremkerületben, három-négy mun-

²⁸ Rosszindulata.

²⁹ Az ötvenes évek elején felszámolták a hagyományos szakmai szakszervezeteket és megalkották az úgynevezett ágazati szakszervezeteket, amelyek szakmára és végzettségre való tekintet nélkül, az államigazgatás és a népgazdaság szervezetét másolva tömörítették – gyakorlatilag kötelezően – a foglalkoztatottakat.

³⁰ Pokoli.

kahelyen is dolgozott részidőkben, de semmi baja sem történt azoknak, akik kényelmes intézetüktől egy-két villamosmegállónyira laktak, ha – „jól feküdtek”. A szakszervezet apparátusa 12 év óta nem választott volt, vagy legjobb esetben küldöttközgyűlés választott. Ilyenkor viszont a küldötnök jelölendők voltak előre meghatározva, azok pedig mindig egyhangúan fogadták el az előterjesztett névsort. Légüres térben dolgoztak, és nem is láttuk soha annak jelét, hogy a felső vezetés tervszerűtlenségeit befolyásolni igyekeztek volna a szakszerúség kívánta szempontok szerint. Így az abortuszkérdésben a büntetés mértékével kapcsolatosan (*Élénk felkiáltások: Idő!*) a kórházi, napközi és iskolai férőhelyek számának helyes betervezésével kapcsolatosan, sem a múltban, sem pedig ma, amikor az ellenkező hibás végletbe estünk. Ez év utolsó három hónapjában Budapest VII. kerületében 1120 jelentkező terhes nő közül terhességüket mindössze 298-an tartották meg, 882-en annak megszakítását kérték. Nem ismerték dolgozóik emberi és szakmai értékét sem. (*Zajos közbeszólások: Idő! – Taps.*) Fordítok egy oldalt... (*Nagy zaj.*) Hát – befejeztem.

PATAKY ISTVÁN elnök: Kérdést kaptunk, amely így hangzik: „Igaz-e, hogy Gegesi Kiss Pál³¹ elvtársat is felkérték a vita vezetésére?” A válasz: Igaz! (*Zajos felkiáltások: Miért? – Hol van, miért nem vállalta el? – Zaj.*) Nem jött el. (*Zajos felkiáltások: Miért? Jellemző!*) A felkéréskor Gegesi Kiss elvtárs azt a választ adta, hogy nem ismeri pontosan a vita anyagát. (*Egy hang: Lapul!*) Kérte, hogy ezt vele ismertessük. Ez nem állott módunkban. A Petőfi Körnek ez nem szokása. Így Gegesi Kiss elvtárs nem tudott eljönni. (*Nagy zaj és élénk felkiáltások: Mondjon le!*)

A másik kérdés: „A külső Kilián-telep fiataljai kérdezik: milyen indokolással küldötték ki a mai vitaestre a névre szóló meghívókat, különösen exponált, a személyi kultuszból itt ragadt pártfunkcionáriusok számára?” (*Taps.*)

A válasz: Kedves elvtársak, a Petőfi Kör szabad vitákat rendez. (*Taps.*) Ezekon a vitákon itt vannak azok, akik bírálják és azok is, akiket megbírálják. Így tartjuk ezt helyesnek. (*Helyeslés és taps.*) Hatos György elvtárs következik.

HATOS GYÖRGY: Felszólalásomban szeretném kifejtetni, hogy a fiatal magyar orvos miért csak a gyógyító vonalon kíván elhelyezkedni, és mi az oka annak, hogy a „meggyőzés” ellenére sem vállalja a közegészségügyi munkát, illetőleg, ha oda kényszerül, miért nem tapad ott meg?

Hogy mennyire nem tartja a fiatal orvos élethivatásnak a közegészségügyi munkát, arra jellemző a legutóbb leszerelt honvédorvosok munkába állítása. A

³¹ Gegesi Kiss Pál (1900–) gyermekgyógyász, budapesti egyetemi tanár, Kossuth- díjas akadémikus, a Magyar Vöröskereszt elnöke.

közegészségügyi munkára javasolt 60 orvos közül ugyanis a „meggyőzés” ellenére is mindössze 13-an vállalták a közegészségügyi munkát.

Ha választ kellene adnom arra a kérdésre, hogy a szocialista egészségügyi ellátás alapelvét: a nagy szakismeretet igénylő megelőzést, a higiénikus és egészségügyi szervezőmunkát miért nem tekintik orvosaink hivatásnak, úgy az okokat röviden a következőkben tudnám összegezni:

- 1) a higiénikus, az egészségügyi szervezőmunka megítélése;
- 2) a népgazdaság és közegészségügyi érdekek szembeállítása;
- 3) a higiénikusok, egészségügyi szervezők anyagi helyzete.

Egyik legsúlyosabb és a magunk területén is megoldható kérdés a higiénikus munka szakmai értékelésének megváltoztatása, a közegészségügyi munka színvonalának emelése és a szakképesítés rendezése.

A higiénikus munkát sem az orvosok, sem az érdekeltek nagy része nem tekinti elmélyült, szakismeretet igénylő és segítséget adó orvosi munkának. Ez a megítélés részben abból ered, hogy a lakosság a helytelen közszellem miatt a közegészségügyi munkában csak vegzáló szervet lát, részben abból, hogy a higiénikus munka színvonala, kihatása még nem elég kielégítő, részben abból, hogy a higiénikus munkát – többéves követelés ellenére – sem minősítette az egészségügyi minisztérium szakorvosi tevékenységnek és a higiénikusok részére a szakorvosi képesítést nem adta meg. Hibásak továbbá az egyetemek közegészségügyi intézetei, mert nem adnak az orvosképzésben kellő közegészségügyi szemléletet, és nem szerettetik meg a közegészségügyi munkát.

Nem kívánok részleteiben foglalkozni a higiénikus szakképesítéssel, mert néhány napja ennek eleget tett az Orvosegészségügyi Szakszervezet Egészségtudományi Szakcsoportja, amikor is követelte az egészségügyi kormányzattól a higiénikus szakképesítés megadását. Csak rá kívánok mutatni arra, hogy mit jelent, ha egy szakterületen nincs lehetőség a szakképesítés elnyerésére.

A közegészségügyi intézeti dolgozók, a higiénikusok, az egészségügyi szervezők a saját szakmájuk szakképesítésének hiányában más jellegű szakképesítést szereznek meg. Nem tudom, hogy mennyiben jelent a közegészségügyi tudományos dolgozók számára szakmai fejlődést, ha a tisztán kémiai gyógyító munkára épülő laboratóriumi szakképesítést szerzik meg, és nem látom be, hogy mennyiben fogja javítani a közegészségügyi munkát, ha a higiénikusok és egészségügyi szervezők tüdőgyógyászatból vagy más klinikai tárgyból szereznek szakképesítést. Jelenleg pedig ez a helyzet. A közegészségügyi intézetek orvosainak jelentős része laboratóriumi szakképesítést szerez, vagyis a szakképesítés elnyerését csak a közegészségügyi tanulmányaik rovására tudja megoldani. Ez a szakképesítés lényegében csak fedezet a közegészségügyi dolgozóknak arra, hogy adott alkalommal átálljanak a nagyobb megbecsülést és jobb jövedelmet jelentő gyógyító munkára.

A szakmai elismerés hiányából eredő bizonytalanság is hozzájárul, hogy nem tapadnak meg a higiénikus munkaterületen.

Ez a bizonytalanság is oka annak, hogy az OÉTI-ben³² az orvosok több mint 30%-a hagyta el az intézetet 1955-ben, és értesülésem szerint a területi közegészségügyi dolgozóknál is hasonló a helyzet. Pedig nyilvánvaló, hogy az ily mérvű cserélődést csakis a szakterület sínyli meg.

Még az Egészségügyi Minisztérium belső vezetése sem ismerte fel a higiénikus munka szakmai minősítésének a jelentőségét. Ezt a magam példájával tudom bizonyítani. A szovjet orvosok ügyének produkálásakor³³ mi sem akartunk elmaradni az aktuális politikai irányzattól, és emiatt többek között engem is kizártak a pártból, fegyelmileg eltávolítottak az Egészségügyi Minisztériumból. Azóta politikailag természetesen rehabilitáltak. Fegyelmi határozat után elhelyezésem ügye a személyzeti főosztály akkori irányítója, Simon elvtárs, a miniszter első helyettese³⁴ elé került, aki megkérdezte, mi a szakmám. Minthogy én a tisztiorvosi vizsgám és többéves tisztiorvosi munkám alapján higiénikusnak tartottam magam, kijelentette, hogy a higiénikus munka nem szakma. (*Gúnyos derültség.*)

Ha az egészségügyi minisztérium felelős irányítója így ítélte meg a közegészségügyi munkát, akkor mi volt várható egyéb területről? (*Taps.*)

A másik ok, amiért a higiénikusok nem maradnak meg e területen, illetőleg nem választják hivatásuknak, az, hogy csak hangoztatjuk a megelőzést, a higiéné jelentőségét, de amikor tényleges intézkedésekre, anyagi beruházásokra van szükség, akkor népgazdasági érdekekre való hivatkozással az egészségügyi szempontból messzemenően alátámasztott igény sem nyer sok esetben megoldást.

Általában a közegészségügyi érdekeket szembeállítják a népgazdasági érdekekkel, mintha nem elsődleges népgazdasági érdek lenne a dolgozók egészségét védő

³² Országos Élelmezési és Táplakozástudományi Intézet, az Egészségügyi Minisztérium 1949-ben létesített kutatóintézete.

³³ Moszkvában 1953. január 13-án közölték, hogy a szovjet állambiztonsági szervek terrorista orvoscsoportot lepleztek le, akiknek tagjai kapcsolatban álltak a Joint „nemzetközi zsidó burzsoá nacionalista” szervezettel és az amerikai kémiszolgálat irányításával kémkedési, terrorista és egyéb tevékenységet fejtettek ki a Szovjetunióban is. Többek között megvádolták őket A. Zsdanov és mások meggyilkolásával. Sztálin halála után néhány héttel váratlanul visszavonták L. F. Tyimasuk orvosnő Lenin-renddel való kitüntetését, amelyet a zsidó orvosok leleplezéséért érdemelt ki és a *Pravda* A szovjet szocialista törvényesség sérthetetlen című vezércikkében hazugnak mondotta a letartóztatott orvosok elleni vádatokat. Ezzel kezdődött meg a Szovjetunióban a sztálini korszak bűnpereinek évtizedekig elhúzódó felülvizsgálata.

³⁴ Simon Lajos, az egészségügyi miniszter első helyettese, bőrdíszműves, 1945 után pártfunkcionárius, népbíró a Rajk-perben.

intézkedések megtétele. Így érthető, ha a higiénikusok elvesztik munkakedvüket, és nem látnak reális értéket munkájukban.

Valutanehézségeink ellenére sem tudom megérteni (*Türelmetlen felkiáltások: Idő! – Taps.*), hogy a jelenlegi Heine-Medin-járvány mellett miért nem tudunk külföldi oltóanyagot beszerezni és miért kell esetleg még három évig várjunk, míg magunk tudjuk előállítani az oltóanyagot. (*Taps.*)

Vagy nem értem meg, hogy miért kell a csecsemőknek olyan pasztörözött csecsemőtejet adni, mely vizsgálatunk szerint 3%-ban bovin-tbc-vel³⁵ fertőzött, jóllehet nagyrészt szervezéssel megoldható lenne, hogy csecsemőinknek tbc-mentes tejet biztosítsunk.

Nem tudom, hogy milyen népgazdasági érdek fűződik ahhoz, hogy egy korszerű tejüzemet pont a László Kórház³⁶ fertőző környezetébe tervezzünk.

Nem hiszem, hogy megzavarná vajexport-kötelezettségünket az, hogy csecsemőinknek nem lefölözött, hanem teljes tejet adnánk. (*Úgy van! Úgy van!*)

Nem tudom, mennyiben fogadható el, hogy a higiénikusaink által elrendelt alapvető munka, település- és élelmezés-egészségügyi hiányosságok felszámolását, illetőleg csökkentését elősegítő beruházásokat, műszaki normákat népgazdasági érdekekre való hivatkozással nem oldanak meg.

Valahogy tartalom nélküli jelszóvá válik sok esetben az a sokat hangoztatott „legfőbb érték az ember”, amikor termelési, népgazdasági érdekekre való hivatkozással még súlyos közegészségügyi hiányosságok kiküszöbölésére is ritkán kerül sor. (*Élénk felkiáltások: Idő!*)

Meg kell állapítani, hogy még a felelős párt- és gazdasági vezetőink egészségügyi szemlélete sem kielégítő, és ez is döntő oka annak, hogy alapvető közegészségügyi hiányosságok felszámolására nincs mód népgazdaságunkban.

Például a „Tiszta Budapestért!” mozgalomról már eleget beszéltünk. (*Zaj. – Halljuk! Halljuk!*) Itt az ideje annak, hogy Prága és Bécs mintájára mi is megoldjuk Budapest tisztaságát. (*Úgy van! Úgy van!*)

A felsorolt okok következtében a higiénikusok, egészségügyi szervezők kont-raszelekciója következett be. Ma a higiénikusok, egészségügyi szervezők munkába állításánál nem egy esetben az az elv érvényesül, ha egy orvos gyógyító munkára nem alkalmas, akkor még higiénikusnak, egészségügyi szervezőnek még alkalmazható. Például egy Békés megyei körorvos ellen rossz munkája miatt fegyelmi eljárást indítottak és csak akkor szüntették be a fegyelmit, amikor a nevezett a járási egészségügyi szolgálat vezetését elvállalta. (*Gúnyos derűltség.*)

³⁵ Szarvasmarha-tüdővész.

³⁶ Fertőző betegek kórháza a IX. kerületben, a Gyáli úton.

Ha gyökereiben nem nyúlunk a közegészségügyi problémák megoldásához, akkor nemcsak a fiatal orvosok nem kedvelik meg e munkaterületet, hanem a megelőző munka, az egészségügyi irányító munka és ezen keresztül egész egészségügyi ellátásunk veszélyeztetve van.

PATAKY ISTVÁN elnök: Kedves elvtársak! Sok kérdést kapunk. Meg kell mondanunk, hogy szeretjük az aláírt kérdéseket.

Dr. Huber Róbert kérdi: „Kevés adatot ismerünk. Jelen van Tarján György, a Kútvölgyi Kórház gondnoka; közölje, hogy a Kútvölgyinek mennyi az évi költségvetése (*derültség*) hány ágyuk működik, hány személygépkocsijuk volt.”

Remélem, Tarján elvtárs válaszolni fog. (*Taps. – Halljuk! Halljuk!*) Soron kívül szót kap. Addig, amíg kiér, beolvasom: „Igaz-e, hogy Simonovits miniszterhelyettes elvtárs, aki tíz éve áll az egészségügy élén, szintén nem vállalta az elnökséget?”

Ez nem igaz. Továbbá: „Miért utazott most Koreába, mi ez a nagy állami érdek?” Ezt én nem tudom. (*Derültség és taps.*)

Egy további kérdés: miért hiányzik Törő professzor vitavezető. Felelet: Azért, mert Csehszlovákiában van. Reméltük, hogy visszaér, de nem tudott visszajönni. Még mindig van idő.

Javaslat: „Javasoljuk, hogy az orvossegédképző kollégiumnak a kollégisták kérésére a dr. Szőnyi Tibor³⁷ Kollégium nevet adják az Egészségügyi Minisztérium ellenkezése ellenére is.” (*Helyeslés.*)

Válasz: Javasoljuk! (*Nagy taps.*)

TARJÁN GYÖRGY: (a Kútvölgyi Úti Szanatóriumból): A három kérdés... a három kérdés... (*A szónok rendkívül lassan kezdi. – Élénk derültség. – Halljuk! Halljuk!*) A Kútvölgyi Kórháznak éves költségvetése 14-15 millió forint között van. (*Nagy zaj és pfuj-felkiáltások.*) A kórházban 250 ágy működik, 80%-os kihasználtsággal. (*Fütyülés és fújolás. – Nagy zaj.*) A kórháznak 4 darab személygépkocsija van. (*Élénk felkiáltások: Mennyi? Négy! Egy hang: Tavalý?*) Ennyi volt.

PATAKY ISTVÁN elnök: A választ meghallgattuk, és köszönjük. (*Zaj.*) Aki nem tartja kielégítőnek, majd még hozzászól. (*Zaj.*)

További kérdés: „Miért nem tartott Rusznyák professzor elvtárs éveken keresztül előadásokat az egyetemen?” (*Derültség és taps.*)

³⁷ Szőnyi Tibor (1903-1949) orvos, kommunista politikus, az MDP KV tagja, a Rajk-perben halálra ítélték és kivégezték.

RUSZNYÁK ISTVÁN: Feleljek?

PATAKY ISTVÁN elnök: Ha kíván, válaszoljon. (*Fütyülés, taps és zaj.*)

RUSZNYÁK ISTVÁN: Két okból. Az egyik az, hogy annyira elfoglalt az Akadémia átszervezése... (*Gúnyos felkiáltások: Tudjuk! – Zaj. – Egy hang: És hány helyről kapta a fizetését? – Zaj.*) Megmondom: mint egyetemi tanár és mint akadémikus. (*Egy hang: És mennyit?*) Mennyit? Megmondom... (*Nagy zaj.*)

PATAKY ISTVÁN elnök: Kérdést tettünk fel és választ várunk. Várjuk meg a választ.

RUSZNYÁK ISTVÁN: Erre megint kétféleképpen felelhetek. Először öszszegszerűen, másodsor megmondom, hogy ugyanannyit, mint a többi egyetemi tanár és akadémikus. (*Zaj és taps.*)

A második kérdés az, hogy miért nem tartottam előadást? Sajnos, én egy ember vagyok, úgy éreztem, hogy nem tudok úgy kellően előkészülni, mint ahogy annak idején Szegeden, minden nap másfél órát készültem a másnapi előadásokra. (*Egy hang: Gyenge felelet! – Zaj és taps.*) Az idén elhatároztam, hogy ha török-szakad, tartok előadást. Most négy hete influenzás vagyok és most is az. (*Derültség és taps.*)

PATAKY ISTVÁN elnök: Több kérdés érkezett arra vonatkozóan, hogy a rádiót nem lehetne-e csoportosan most meghallgatni... (*Zajos felkiáltások: Nem! Nem!*) A helyzet az, hogy a rádiót közben hallgatják, és jegyzetelik, a végeredményt be fogjuk mondani, csak a tartalmát ugyan, de a lényegét majd ismertetjük.³⁸ (*Élénk felkiáltások: A lényegét! – Helyeslés és taps.*) Akkor kérem most Hribár Ljubicát.

HRIBÁR LJUBICA: A Petőfi Kör fórumát használom fel, hogy az orvosetika problémáját vessem fel. Néhány nappal ezelőtt szabadlábba helyezték Bálint

³⁸ A rádió a délután folyamán többször bementa, hogy Gerő Ernő, az MDP KV első titkára este 8 órakor rádióbeszédet mond. A vita azon támadt, hogy meghallgassák-e a rádióközvetítést vagy megelégednek egy rövidebb ismertetéssel.